

хідний досвід професійної діяльності. Іноземні джерела фінансування наукових досліджень, тренінгових програм, освітянських проектів та круглих столів дасть змогу реалізувати професійні ідеї та задуми.

Можливості для вітчизняних студентів. Запровадження Болонських принципів зумовить певне підвищення статусу та ролі студента як суб'єкта освітньої діяльності завдяки його участі у формуванні індивідуального навчального плану, підвищенню його відповідальності за результати навчання, самоорганізації власної освіти, участі в науковій, творчій роботі та в управлінні навчальним процесом.

Зміни у навантаженні в бік збільшення позааудиторного навчання студентів, запровадження кредитно-модульної системи примусить студентів систематично працювати протягом усього семестру і дасть можливість самостійно формувати план навчання. У студентів з'явиться можливість навчатися за іншими напрямками і спеціальностями, вивчати додаткові дисципліни, освоювати суміжні спеціалізації або отримувати додаткову кваліфікацію [7, с. 32]. Крім того, підвищення рівня прозорості у навчальному процесі з одного боку, та самостійність у плануванні навчальних етапів з іншого боку, призведе до підвищення мотивації та відповідальності студентів у навчальному процесі та науковій діяльності; виявлення можливостей у всебічному розкритті здібностей студентів, розвитку їх творчого мислення; забезпечення стабільного морально-психологічного клімату серед студентів завдяки проведенню наскрізного контролю знань; встановлення оптимального навантаження кожному із студентів, що дозволить отримати на виході висококваліфікованого бакалавра або магістра із невтратимим здоров'ям за період навчання та здоровою психікою.

Можливості для іноземних студентів та викладачів. У вітчизняній освіті є багато переваг, серед них: висока якість освіти; наявність та різноманітність напрямів та спеціальностей; Україна має достатньо багату культурну та історичну спадщину, що може привернути увагу іноземного студента, викладача, науковця; незначна плата за навчання у порівнянні з середньоєвропейським рівнем. Загальна цінова перевага, яку Україна могла запропонувати студентам з інших країн і яка часто сьогодні інтерпретується як показник нижчої якості, при правильній побудові рекламної компанії вітчизняними освітньо-науковими закладами може стати серйозною конкурентною перевагою.

Джерела та література

1. Савельев А. Инновационное образование и научные школы. // "Alma Mater" ("Вестник высшей школы"). – 2000. – № 5. – С. 16 - 18.
2. Романенко М. Вживання поняття "парадигма" у філософії освіти // Персонал. – 2004. – №5. – С.51-54.
3. Семів Л.К. Регіональна політика: людський вимір. - Львів: Видавництво Національного університету Львівська політехніка, 2004. – 392с.
4. Коммюнике Конференции Министров, ответственных за Высшее образование. Берлин, 19 сентября 2003 года – <http://nsc.edu.ru>
5. Андрущенко В. Модернізація педагогічної освіти України в контексті Болонського процесу // Вища освіта України, 2004. – № 1. – С. 5-9.
6. Исакова Н.Б., Кавуненко Л.Ф. Современные тенденции в руководстве научными коллективами // Наука та наукознавство, 2005. – №1. – С. 18-29.
7. Мороз І. Болонський процес – це конкретні рішення та дії // Вища освіта України. – 2005. – №1. – С. 29-36.

Шкарлет С.М.

ДІАГНОСТИКА ПОТЕНЦІАЛУ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА У ФУНКЦІОНАЛЬНОМУ АСПЕКТІ ЙОГО ІННОВАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

Необхідність забезпечення умов стійкого зростання і розвитку національної економіки та основних її інститутів неодноразово наголошувалась на державному і галузевому рівнях. Але нажаль ця проблема ще досі потребує глибокого аналітичного опрацювання та наукового обґрунтування щодо механізмів управління соціально-економічними процесами як у державі в цілому, так і на рівні її мікроекономічних агентів – підприємств, установ і організацій. Причому головним напрямом впровадження наукових зусиль щодо економічного розвитку країни у найближчій перспективі повинна стати інтенсифікація зусиль щодо підвищення ефективності роботи реального сектора економіки, підвищення віддачі ключових факторів виробництва, суттєве збільшення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств на світових ринках і створення умов щодо виконання національною економікою соціальних функцій. В цьому комплексі наукових завдань ключове місце ми відводимо відпрацюванню єдиного підходу щодо детермінації внутрішньої природи, оцінки і раціональному управлінню потенціалом формування стану економічної безпеки підприємства та забезпеченню їх подальшого розвитку. Наукова актуальність і значущість категорії потенціалу формування стану економічної безпеки підприємства виявляється в тому, що потенціал є ідентифікаційною характеристикою лімітного рівня результативності діяльності економічного агента. Наукове і прикладне відпрацювання механізмів управління потенціалом створює можливість для підвищення реальних результатів функціонування економічних агентів, підвищення рівня їх конкурентоспроможності та задоволення загальносуспільних потреб, тому таке завдання є надзвичайно актуальним і доречним.

Зазначимо, що відповідно до існуючих наукових публікацій науковою проблематикою щодо категорії потенціалу в економічній науці займалося багато вчених. Так, наприклад, Абалкін Л.І. [1, с. 214], Лукинов І.І., Оніщенко О., Пасхавер Б.Й. [7, с. 12], Черніков Д.А. [12, с. 89] розглядають потенціал у якості адитивної сукупності матеріально-речових ресурсів економічного агента, які визначають результативність щодо їх

перетворення у бажаний результат у трьох категоріях – економічній, виробничій та науково-технічній. Андрійчук В.Г. [2, с. 8], Василенко Ю.В. [5, с. 31], Іванов С. [6, с. 12-13], Рижва Б.О. [10, с. 5], Фігурнов Е. [11, с. 38] розглядають категорію потенціалу на інтегративних засадах, включаючи, поряд із структурою та наявністю ресурсів, в її аналіз також технології перетворення ресурсів, що у взаємозв'язку та взаємодії сприяють створенню матеріальних суспільно-корисних благ. В наукових працях вище означених вчених комплексно відтворюються наукові проблеми щодо економічної категорії потенціалу в аспекті ідентифікації сутності об'єктивних можливостей підприємства щодо перетворення доступних і наявних ресурсів у споживчі блага із відповідною оцінкою рівня якісних показників такого перетворення, а також діагностики адаптаційних можливостей підприємства із відповідною оцінкою рівня якісних показників кінцевої адаптації на певному інтервалі часу. Тобто у більшості випадків категорія потенціалу ототожнюється з адаптаційними можливостями щодо відповідності ступеню нестабільності зовнішнього середовища.

Основою наукових досліджень цих аспектів є застосування адитивних підходів діагностики економічного потенціалу підприємства. Традиційним є підхід оцінки гнучкості або можливостей зростання ефективності, запропонований І.Ансофом [4], але наразі такий підхід руйнує динамічні засади зовнішньо-внутрішньої взаємодії та надзвичайно спрощує дійсність господарювання і, тим самим, не відповідає сучасним потребам управлінської діяльності, де сучасні реалії динамічних змін економічного середовища комплексно обкреслюють цілий ряд нових наукових проблем у контексті дослідження категорії потенціалу, що пов'язані з необхідністю відпрацювання нових (відмінних від адитивних) аспектів дослідження категорії потенціалу підприємства. В голову кута, при цьому, ставляться проблеми інтегральної діагностики й оцінки потенціалу формування стану економічної безпеки підприємства та можливостей забезпечення його подальшого динамічного розвитку, хоча, наразі практично відсутнє не тільки єдине розуміння сутності потенціалу економічної безпеки, але й відсутні економічні інструменти діагностики та оцінки їх кількісного і якісного рівнів.

Відповідно вище викладених актуальних питань, що вимагають комплексного наукового дослідження, **метою цієї статті є** формування теоретико-методичних засад проведення аналітичної діагностики ресурсно-перетворювального потенціалу формування стану економічної безпеки підприємства криз його ресурсну і функціональну складові у здатісно-функціональному аспекті. Відповідно до поставленої мети ми маємо запровадити механізм інтегрально-модульної оцінки потенціалу у контексті системної сукупності фактичних результативності і продуктивності господарської діяльності підприємства та методів і засобів ліквідації системних диспропорцій, що виникають в процесі такої діяльності.

На відміну від традиційно адитивного підходу перенесення акцентів на аналіз інтегральних аспектів ресурсно-перетворювального потенціалу формування стану економічної безпеки підприємства у контексті матеріально-речових ресурсів дозволяє запровадити принцип системності і повноти щодо вкладу кожного з ресурсів у формування такого потенціалу, а інтеграція ресурсів у цьому процесі є одним з першоджерельних факторів. Головним позитивним аспектом методики аналізу інтегрального аспекту ресурсно-перетворювального потенціалу формування стану економічної безпеки підприємства у контексті матеріально-речових ресурсів виявляється обов'язкове аналітичне врахування взаємозв'язку та взаємодії ресурсів, тобто криз призму технологічних, організаційних, структурних, функціональних та управлінських аспектів. Методика аналітичних досліджень ресурсно-перетворювального потенціалу формування стану економічної безпеки полягає у застосування ресурсно-функціонального підходу до застосування інструментів його аналізу у подвійному аспекті – криз ресурсний потенціал і криз функціональний потенціал. Такий методичний підхід дозволяє у процесі аналізу використовувати прямі методи економічного аналізу із використанням методики дослідження виробничих функцій, що у комплексі дозволяє встановити взаємозв'язок між базовими (у даному аспекті - ресурсними) можливостями та результатами їх актуалізації. В основі методики аналітичних досліджень величини ресурсно-перетворювального потенціалу формування стану економічної безпеки в інтегральному аспекті матеріально-речових ресурсів покладено прямий кібернетичний метод побудови виробничої функції взаємозв'язку параметрів ресурсного входу з параметрами виходу підприємства із визначенням:

- Факторів впливу на детермінант результативного показника;
- Способів відтворення результативного показника на засадах грошової оцінки або на засадах натуральної (або умовно-натуральної) оцінки;
- Формалізованої моделі ресурсно-процесового взаємозв'язку між перетворювальними властивостями входу і виходу підприємства

Інструментарними засобами аналітичної діагностики і оцінки інтегрального аспекту ресурсно-перетворювального потенціалу формування стану економічної безпеки підприємства у контексті матеріально-речових ресурсів ми пропонуємо використовувати два основних методи.

По-перше, метод багатомірних середніх, в основі якого закладено процедуру побудови виробничої функції виду:

$$Y = \sum_j P_{ij} \text{ або } Y = \sum_j a_j * P_{ij} \quad (1)$$

Де, P_{ij} - індивідуальний характеристичний індекс і-го фактору для j-ої одиниці сукупності;

a_j - питома вага фактору, що отримується статистичним способом.

У загальному випадку аналітичний зв'язок між факторами (ресурсами) і результатами (потенціалом)

має прямий характер, але узагальнення цих показників у вигляді суми або добутку не має економічного сенсу і потребує процедури нормування для приведення їх до порівняльного стану. У якості норми застосовуються середні значення кожного показника сукупності, а індивідуальні показники відображаються у вигляді відношення до середнього значення $P_{ij} = \frac{\sum X_{ij}}{X_{ij}}$ по кількості факторів - i та кількості сукупностей - j . Та-

ка аналітична процедура призводить до того, що усі фактори ресурсно-перетворювального потенціалу формування стану економічної безпеки укладають єдиний комплекс факторів одного призначення, відтворені у стандартизованих одиницях виміру і можуть бути використані як рангові детермінанти. Тому має сенс побудова багатомірних середніх показників характеристичних індексів i -го фактору для j -ої одиниці сукупності, а саме:

$$(1) \overline{P_{ij}} = \frac{\sum P_{ij}}{n} \text{ або } (2) \overline{P_{ij}} = \sqrt[n]{\prod_{j=1}^n P_{ij}}, \text{ або } (3) \overline{P_{ij}} = \sum P_{ij} * a_i \quad (2)$$

Трендова динаміка багатомірної середньої величини ϵ , власного роду, детермінантом еластичності ресурсно-перетворювального потенціалу економічної безпеки підприємства від зміни інтегральної сукупності факторів у контексті матеріально-речових ресурсів підприємства. У разі використання середньозваженої величини (3) у моделі (2) точність економічного аналізу еластичності ресурсно-перетворювального потенціалу економічної безпеки підприємства значно підвищується за рахунок ідентифікації питомої ваги впливу кожного фактору варіації на загальний детермінант потенціалу. Однак на додаток до цього необхідним є ідентифікація повноти охоплення усіх факторів, що формують ресурсно-перетворювальний потенціал економічної безпеки підприємства у контексті інтегрального аспекту використання матеріально-речових ресурсів. Вирішення цієї проблеми здійснюється нами на підставі доопрацювання матеріалів роботи [9], та використанням коефіцієнтів індивідуальної детермінації, у якості параметрів питомої ваги в моделі багатомірної середньозваженої величини (3) у моделі (2), що формалізовано виглядають наступним чином:

$$d_y^i P_i = \beta_i * r_y P_i \quad (3)$$

Де, $d_y^i P_i$ - детермінант частини потенціалу, що відповідає фактору P_i ;

β_i - коефіцієнт a_i рівняння регресії (3) у моделі (2), приведений до стандартизованого масштабу за середньоквадратичним відхиленням - σ ;

$r_y P_i$ - коефіцієнт парної кореляції параметрів результату і факторів, що його формують.

Безперечною перевагою методу багатомірних середніх є його простота використання та швидка можливість виявлення кібернетичних параметрів взаємозв'язку між входом і виходом підприємства у контексті його потенціалу формування стану економічної безпеки у ресурсно-перетворювальному аспекті, однак цей метод має певні вади, а саме: він діє тільки на підставі припущення, що кожна ресурсна складова потенціалу дає однаковий ефект та не враховує диференціації по структурі ресурсів.

По-друге, методи математичної статистики, в основі яких закладено процедуру побудови виробничої функції на засадах кореляційно-регресійного аналізу. При застосуванні цього методу виникає можливість розрахувати нормативний ресурсно-перетворювальний потенціал формування стану економічної безпеки за інтегральною схемою взаємодії матеріально-речових ресурсів, при цьому визначаються фактори, що формують найбільший вплив на потенціал та оцінюється ступінь такого впливу. Однак методи кореляційно-регресійного аналізу у даному випадку мають і досить суттєві вади, а саме: розрахунок потенціалу здійснюється на підставі середньої ефективності використання ресурсів по обраній сукупності; лінійні формалізаційні моделі ніколи адекватно не відтворюють властивості підприємства як складної системи; не враховані пропорції використання ресурсів; спосіб взаємозв'язку ресурсів приймається як константа, що не дозволяє здійснювати довгострокові прогнози.

Для комплексності економічного аналізу ресурсно-перетворювального потенціалу формування стану економічної безпеки не достатньо розглядати тільки матеріально-речові ресурси у їх адитивній та інтегральній взаємодії необхідно також зосередити увагу й на аспекті нематеріальних (у тому числі й інформаційних) ресурсів підприємства. Така трактовка в процедурі економічного аналізу потенціалу дозволяє здійснити дослідження не лише самих перетворювальних можливостей підприємства, а можливостей, що пов'язані з впровадженням функцій, які забезпечують, у рамках формування ресурсно-перетворювального потенціалу, інтеграцію ресурсів зокрема і плінність перетворювальних процесів підприємства взагалі. В голову кута при цьому вкладаються такі об'єкти економічного аналізу як методи організації та управління, інформаційні ресурси, ресурси часу, ресурси інтелектуальної власності, гудвіл тощо. В аспекті акцентування уваги саме на нематеріальних ресурсах дещо може змінитися сама дефініція ресурсно-перетворювального потенціалу формування стану економічної безпеки підприємства і уявляє собою сукупність можливостей впровадження певних функцій в обов'язки, що достатній для забезпечення перетворювальної діяльності підприємства у відповідності до досягнення його цілей. Відповідно до такого визначення економічний аналіз інформаційних ресурсів, технологій, ресурсів часу та інших здійснюється безпосередньо, без побудови виробничих функцій, а оцінка потенціалу відбувається через параметри його актуалізації за допомогою непрямих методів. Функціональний аспект економічного аналізу потенціалу формування стану економічної безпеки у кон-

тексті ефективності ресурсно-перетворювальних властивостей підприємства здійснюється, як правило, за чотирима структурними напрямками: аналіз фінансового стану, аналіз ефективності використання ресурсів, аналіз ефективності організаційно-управлінських дій, аналіз планування та впровадження стратегії діяльності.

На підставі вищевикладеного зазначимо, що потенціал формування стану економічної безпеки підприємства на засадах його ресурсно-перетворювальних можливостей є лише підмножиною загального потенціалу економічної безпеки, що характеризує лише внутрішньо-функціональний та внутрішньо-організаційний бік господарської діяльності підприємства, але відповідно до наукових праць [13, 14], де визначаються поняття економічної безпеки на засадах трьохступеневої критеріальної спрямованості її ідентифікації, у процесі діагностики і оцінки потенціалу формування стану економічної безпеки підприємства в обов'язковому порядку необхідно акцентувати увагу на підсистемі факторів динамічної дії економічної безпеки, що формує параметри всебічного розвитку підприємства на засадах його інноваційної політики – конкурентні переваги, конкурентоспроможність продукції, нові схеми організації виробництва, інновації щодо основної діяльності, технології, маркетингових програм та інновації в менеджменті підприємства.

У такому ж ключі необхідно аналізувати потенціал формування стану економічної безпеки у контексті створення адаптаційних можливостей підприємства по-перше, до зміни умов зовнішнього середовища, по-друге, формування ефективної політики нововведень, як інструменту формування адаптаційних можливостей, в аспекті упередження кризових проявів та формування конкурентної переваги підприємства. Економічний аналіз ресурсного аспекту формування адаптаційного потенціалу економічної безпеки необхідно здійснювати з урахуванням того, що адаптаційні можливості підприємства (а саме, розробка та впровадження інновацій відповідно до структури та функціональної спрямованості інноваційної політики) ми асоціюємо з кількістю, якісним рівнем, зі структурою матеріально-речових та нематеріальних (інформаційних, інтелектуальних) ресурсів підприємства.

Зазначимо, що відповідно до структурно-якісної класифікації ресурсів підприємства, загальний алгоритм економічного аналізу ресурсно-адаптаційного потенціалу формування стану економічної безпеки підприємства необхідно розмежувати за двома окремими паралельними процедурами. По-перше, це проведення економічного аналізу потенціалу на засадах матеріально-речових ресурсів [8]; по-друге, це проведення економічного аналізу потенціалу на засадах нематеріальних (інформаційних та інтелектуальних) ресурсів.

Згідно з першою процедурою потенціал формування стану економічної безпеки підприємства уявляє собою сукупність ресурсів (як правило розглядаються інфраструктурні, кадрові, фінансові, матеріально-технічні тощо), що визначають його адаптаційні можливості до зміни зовнішніх умов, шляхом розробки та впровадження певних елементів інноваційної політики.

Згідно з другою процедурою потенціал формування стану економічної безпеки підприємства уявляє собою сукупність засобів інтеграції матеріально-речових ресурсів всередині підприємства. При цьому сукупністю засобів інтеграції є сукупність нематеріальних ресурсів (інформаційні, технологічні, функціональні, гудвіл, інноваційні тощо), що розглядаються нами як більш важливі джерела виникнення можливостей (формування потенціалу) ніж матеріально-речові ресурси, що піддаються інтеграції. Саме в такій трактовці ми маємо розглядати проблему діагностики і оцінки потенціалу формування стану економічної безпеки підприємства на засадах ефективності впровадження його інноваційної політики, як формування можливостей досягнення цілей підприємства, а не накопичення і створення засобів для підприємства. У самій концепції такого розгляду наукової проблеми ми розглядаємо інтелектуальні ресурси як сукупність можливостей – передумови потенціалу підприємства – перетворення наявних матеріально-речових ресурсів для досягнення стану економічної безпеки підприємства.

Зазначимо, що в сучасній економічній науці ще не багато прибічників саме такого підходу, але загальносвітові тенденції глобалізації та інформатизації суспільства призводять до того, що матеріально-речові ресурси є складовим елементом потенціалу, а його ключовим елементом є методи і засоби їх інтеграції у функціонально-організаційно-технологічному ланцюгу «ресурси – господарська діяльність – результат». І саме за цим підходом ми бачимо перспективність розробки та впровадження заходів діагностики та оцінки потенціалу економічної безпеки підприємства на засадах його інноваційної політики. Одним з ключових питань економічного аналізу ресурсно-адаптаційного потенціалу формування стану економічної безпеки підприємства в аспекті інноваційної політики постає зміст, структура, ієрархія, потужність та релевантність мотивації до інноваційної діяльності, а також впливи зовнішнього середовища, як структуроутворюючого фактору потенціалу економічної безпеки підприємства.

В такому контексті система аналітичних показників ресурсно-адаптаційного потенціалу економічної безпеки підприємства у контексті його нематеріальних ресурсів та інноваційної політики повинна диференціюватися на дві групи. По-перше, це група так званих вхідних показників – кількісні (ресурсні) показники, що є складовою частиною наукового потенціалу. Дані по цій групі можливо отримати у статистичні звітності. По-друге, це група вихідних аналітичних показників (результат взаємодії з певними сегментами зовнішнього середовища) – кількість зареєстрованих відкриттів та винаходів; впроваджені патенти; впроваджені раціоналізаторські пропозиції; кількість впроваджених елементів нового устаткування; імпорт науково-технічних та науково-дослідних розробок; експорт об'єктів інтелектуальної власності (нематеріальних активів); частота видачі патентів та авторських свідоцтв; економічний ефект інноваційних впроваджень; показники соціальної інноваційної ефективності (активність і продуктивність використання інформації, обсяги науково-технічних та інноваційно-інтелектуальних зв'язків і контактів).

Виходячи з вище означеної двоєдиної системи аналітичних показників ми повинні констатувати, що

узагальнена методика діагностики потенціалу економічної безпеки переважно будується на непрямих методах економічного аналізу, що є характерним для обраного предмету та об'єкту наукового дослідження.

Після деталізованого висвітлення теоретико-методичних засад та прикладних методів економічного аналізу, діагностики і оцінки ресурсно-адаптаційного потенціалу економічної безпеки підприємства у контексті його інноваційної політики необхідно підсумувати основні додатні та від'ємні риси представленого підходу. Безперечно позитивним аспектом є прикладна простота застосування (висока методична продуктивність) оцінки потенціалу та оцінки впливу на потенціал параметрів матеріально-речових ресурсів. Однак узагальнений позитивізм базується на спрощеному підході здійснення взаємно однозначної відповідності можливостей та ресурсів і цей факт суттєво зменшує об'єктивність економічного аналізу. У будь-якому випадку ресурси перевтілюються у потенціал тільки при наявності процесів, функцій і технологій їх використання і саме тому, ототожнення сукупності ресурсів з потенціалом на наш погляд виглядає не зовсім обгрунтованим. З іншого боку ресурси та засоби їх використання уявляють собою комплексну складову єдиного взаємозв'язку та взаємно однозначної відповідності і не можуть розглядатися як об'єкти різних рівнів ієрархії тому, що їх якісні особливості базуються на специфіці варіантів взаємної інтеграції та використання. Цей факт передбачає специфіку методів економічного аналізу для виявлення необхідних вимог щодо якісних параметрів ресурсів, що авансуються у господарську діяльність підприємства, тому, що в самих ресурсах апріорно зафіксований певний діапазон можливих напрямків їх використання із відповідним рівнем формування потенціалу економічної безпеки підприємства.

Дуалістична природа потенціалу формування стану економічної безпеки у ресурсно-адаптаційному аспекті на засадах інноваційної політики передбачає деталізоване визначення в сучасній економічній науці цілей діяльності підприємства, що призводять до формування стану економічної безпеки та, та їх пріоритетності відповідно до перетворювальних та адаптаційних властивостей. Відповідно до цього методичний апарат економічного аналізу ресурсно-адаптаційного потенціалу формування стану економічної безпеки підприємства на засадах його інноваційної політики потребує певної корекції щодо використання адаптаційних можливостей потенціалу відповідно багатогранної властивості параметрів адаптації.

Враховуючи вищевикладене вважаємо за необхідне дещо змінити традиційні методичні підходи економічного аналізу щодо діагностики і оцінки потенціалу підприємства як головної складової його економічної безпеки. Ми пропонуємо розглядати категорію потенціалу економічної безпеки підприємства в здатнісно-функціональному аспекті переносючи акценти в його детермінанти на дослідження управлінських можливостей у галузі розвитку науково-технічних ті інноваційних засад формування потенціалу та продуціювання результату підприємства. Такий підхід вимагає більш системного розгляду елементів економічного аналізу діагностики потенціалу економічної безпеки у структурно-ієрархічному контексті. Основною ідеєю здатнісно-функціонального аспекту, на відміну від ресурсно-адаптаційного, є економіко-аналітичне дослідження і пояснення динаміки формування потенціалу економічної безпеки підприємства, в рамках реалізації його цілей і завдань, на засадах множини здатностей здійснювати необхідні функції господарської діяльності, при цьому обов'язковим є формування взаємно однозначної відповідності між множиною здібностей та множиною фактичних можливостей підприємства здійснювати певні необхідні функції або генерувати певний результат діяльності.

Такий підхід виводить в голову кута узагальненої множини методів економічного аналізу щодо дослідження параметрів потенціалу економічної безпеки підприємства на засадах впровадження певної інноваційної політики такі основні положення:

- змінюється економіко-аналітичний акцент дослідження з діагностики продуціювання певних матеріально-речових результатів у вигляді продукції, товарів, робіт, послуг на діагностику здатності розробляти і впроваджувати засоби виживання у конкурентному середовищі, яким є інновації;
- фактор ефективності підсистеми управління є найбільш адекватним та актуальним об'єктом економіко-аналітичних досліджень потенціалу економічної безпеки, як інструмент ефективної розробки та впровадження заходів інноваційної політики;
- обов'язково-необхідним елементом економічного аналізу потенціалу економічної безпеки підприємства, в умовах загострення конкурентної боротьби, виступають методи діагностики внутрішніх можливостей підприємства продуціювати та сприймати інновації як основні засоби його розвитку.

Об'єднуючи матеріали наукових праць [13, 14] із особливостями здатнісно-функціонального аспекту економічної діагностики і оцінки потенціалу формування стану економічної безпеки підприємства ми пропонуємо наступне визначення терміну *потенціал економічної безпеки (потенціал формування стану економічної безпеки)* – *множина сукупність здатностей підприємства, що визначає можливості здійснення ним певних функцій господарської діяльності, що необхідні для досягнення поставлених цілей в умовах жорстко-конкурентного і нестабільного зовнішнього середовища, а також продуціювання необхідних для цього засобів.*

В такому ключі поняття потенціалу економічної безпеки прикладом засобів його економіко-аналітичної діагностики можуть бути: по-перше, інструмент економічно-аналітичної діагностики конкурентного статусу підприємства, що формалізовано виглядає наступним чином [3, 4]:

$$КСП = \frac{(I_F - I_k)}{(I_o - I_k)} * \left(\frac{S_F}{S_o} \right) * \left(\frac{C_F}{C_o} \right) \quad (4)$$

Де, I_F - фактичний рівень стратегічних капітальних вкладень підприємства;

I_K - мінімальний критичний рівень стратегічних капітальних вкладень підприємства;

I_o - оптимальний обсяг стратегічних капітальних вкладень підприємства (при яком прибуток максимальний);

S_F, S_o - параметри діючої та оптимальної стратегії підприємства;

C_F, C_o - параметри існуючого та оптимального потенціалу економічної безпеки підприємства;

В такому ключі потенціал економічної безпеки розглядається як двосидина множина функціонального потенціалу і потенціалу загально-корпоративного управління.

По-друге, інструмент економічно-аналітичної діагностики функціональних здібностей підприємства, що формалізовано виглядає наступним чином [15]:

$$\Pi = \sqrt[n]{\prod_{i=1}^n ПВ_i} \quad (5)$$

Де, $ПВ_i$ – показник відповідності i -го елементу функціональних здібностей та цілей підприємства;

n – кількість функціональних здібностей, що беруться до уваги;

При цьому показник відповідності i -го елементу функціональних здібностей та цілей підприємства - $ПВ_i$ визначається наступним чином:

$$ПВ_i = \sqrt[6]{\prod_{j=1}^6 R_{ji}^e} \quad (6)$$

Де, $R_{ji}^e = k_i^e * k_j^{vr} * k_{ij}^z$ - показник оцінки i -го елемента функціональних здібностей по відповідності його забезпечення j -м фізичним ресурсом;

k_i^e - коефіцієнт значущості i -го елемента функціональних здібностей потенціалу економічної безпеки підприємства;

k_j^{vr} - коефіцієнт відповідності j -го ресурсу вимогам, що відповідають цілям підприємства;

k_{ij}^z - коефіцієнт забезпеченості i -го елемента функціональних здібностей j -м фізичним ресурсом підприємства.

У формалізованих моделях (5) і (6), порівнюючи детермінанти фактичних і потрібних параметрів ресурсів, визначають показники відповідності фактичних параметрів до тих, що потрібні по кожному елементу стратегічного потенціалу, які потім об'єднують в узагальнений детермінант з урахуванням значущості кожного ресурсу.

До основних переваг економіко-аналітичної діагностики потенціалу економічної безпеки підприємства в здатісно-функціональному аспекті на засадах інноваційної політики підприємства необхідно віднести те, що: можливість, в рамках потенціалу, розглядаються не тільки у якості наявності ресурси, а і у якості їх взаємної інтеграції; надвелике значення приділяється функції управління, як ключового засобу ефективності-адаптивності підприємства. Для розвитку наукових поглядів щодо економіко-аналітичної діагностики потенціалу формування стану економічної безпеки підприємства на засадах його інноваційної політики, у максимально-широкому діапазоні економічних досліджень ми пропонуємо подальші дослідження здійснювати за трьома наступними стратегічними напрямками: По-перше, у напрямку прикладної економіко-аналітичної діагностики потенціалу формування стану економічної безпеки підприємства за факторами капітальних і людських ресурсів; по-друге, у напрямку проведення класифікації і аналізу потенціалу економічної безпеки підприємства у контексті екстенсивних параметрів його формування; по-третє, у напрямку функціонально-вартісної діагностики і управління формуванням потенціалу економічної безпеки підприємства на засадах заходів впровадження його інноваційної політики.

Джерела та література

1. Абалкин Л.И. Диалектика социалистической экономики. – М.: Мысль, 1981. – 351 с.
2. Андрейчук В.Г. Эффективность использования производственного потенциала в сельском хозяйстве. – М.: Экономика, 1983. – 205 с.
3. Ансофф И. Новая корпоративная стратегия. – СПб.: Питер Ком, 1999. – 416 с.
4. Ансофф И. Стратегическое управление // Под. Ред. Евенко Л.И. Пер. с англ. – М.: Экономика, 1989. – 519 с.
5. Василенко Ю.В. Производственный потенциал сельскохозяйственных предприятий. – М.: Агропромиздат, 1989. – 152 с.
6. Иванов Е. Производственный потенциал СССР // Плановое хозяйство. – 1977. - №6. – С. 45-57.
7. Лукинов И., Онищенко А., Пасхавер Б. Аграрный потенциал: исчисление и использование // Вопросы экономики. – 1988. - №1. – С. 12-21

8. Научно-технический потенциал: структура, динамика, эффективность / Отв. Ред. В.Е.Тонкаль, Г.М.Добров. – Киев.: Наукова думка, 1987. – 346 с.
9. Пасхавер И. Средние величины в статистике. – М.: Статистика, 1979. – 280 с.
10. Рижва Б.А. Производственный потенциал сельскохозяйственного предприятия. – Рига: Знание, 1988. – 188 с.
11. Фигурнов Э. Производственный потенциал социалистического общества // Политическое самообразование. – 1982. - №1. – С. 38-46.
12. Черников Д.А. Эффективность использования производственного потенциала и конечные народнохозяйственные результаты // Экономические науки. – 1981. - №10. – С. 89-97
13. Шкарлет С.М. Первинні засади структурної моделі економічної безпеки підприємства // Сіверянський літопис, 2006. - №1(67). С. 124-130
14. Шкарлет С.М., Акименко О.Ю., Дослідження якісної сутності потенціалу економічної безпеки підприємства у ресурсно-перетворювальному аспекті // Сіверянський літопис, 2006. - №4(70). С. 183-192
15. Экономическая стратегия фирмы /Под ред.А.П. Градова. – СПб.: Специальная литература, 1995. – 414 с.